

En case: Formålet med lesingen

I klasse 6B sitter elevene med hvert sitt ark i hånden. På arket har de skrevet ned hva de skal si i sitt innlegg i klassens Klimatoppmøte-rollespill. Det gjelder å overbevise. Trygve har fått ordet: «Brasil er verdens største eksportør av storfekjøtt. Det er en viktig næring for Brasil, og levebrødet for mange av Brasils bønder. Å redusere kvegdriften vil føre mange mennesker ut i fattigdom», sier han. Trygve har fått rollen som Brasils president, Jair Bolsonaro, og må forsvare hvorfor Brasil må ha stadig større arealer i Amazonas til kvegdrift. Emma rekker opp hånden: «Men du skal være klar over at Amazonas er *det stedet med nest størst artsmangfold i verden. Den største trusselen mot dyr og insekter er at regnskogen gjøres om til plantasjer og beitemark*», sier hun i rollen som representant for Regnskogfondet.

Berit er samfunnsfaglærer på 6. trinn og ønsker at elevene skal forstå hvorfor regnskogen ødelegges og hvorfor vern av regnskogen er blitt en global utfordring ved bærekraftig utvikling. Derfor har hun tatt elevene med i et Klimatoppmøte-rollespill. **Elevene fikk dermed et tydelig formål med lesingen. Formålet var å lese ulike tekster fra ulike kilder for å finne informasjon til sitt innlegg i debatten.** Innleggene skulle bidra til å belyse flere perspektiver ved hvorfor nedhogging av regnskog er en global utfordring.

Berit ønsket at elevene ikke bare skulle tilegne seg og huske noen konkrete fakta om hvorfor det er viktig å verne regnskogen, men ønsket også at elevene skulle få innsikt i, og forståelse for at spørsmål om bærekraftig utvikling bringer med seg noen dilemmaer. Mennesker trenger inntekt og mat, og det kommer i konflikt med nødvendigheten av å ivareta uberørte naturområder.

I kompetansemålet som Berit tok utgangspunkt i står det: «*Elevene skal kunne utforske og presentere en global utfordring ved bærekraftig utvikling og hvilke konsekvenser den kan ha, og utvikle forslag til hvordan en kan være med på å motvirke utfordringen og hvordan samarbeid mellom land kan bidra*» (LK20).

Sammenheng mellom formål og lesemåte

Kompetansemålet er komplekst og Berit må avdekke hva det egentlig er elevene skal lære, øve seg på og forstå her. Hun får hjelp av støttefunksjonen til den nye læreplanvisningen (UDIR) til å se hvilke sammenhenger kompetansemålet inngår i.

Når det i kompetansemålet står at elevene «skal utforske en global utfordring med bærekraftig utvikling» forteller det hva slags informasjonen elevene skal gå på jakt etter i tekstene. Læreplanen bruker verbet utforske om det elevene skal gjøre. Å utforske noe innebærer jo å bringe frem flere perspektiver og sider av en sak. Skal elevene klare det må de også få tilgang på og lese tekster som bringer inn flere perspektiv. For å avgrense oppgaven synes Berit at ideen med å ha fokus på regnskogen er god, og hun tror elevene vil kunne «tenne» på det. Da kan elevene få i oppgave å bringe inn ulike perspektiv gjennom å spille roller som ulike deltakere på et klimatoppmøte. Elevene må altså lese for å finne argumenter som belyser perspektivene til for eksempel Amazonas urbefolkning, multi-nasjonale selskaper som Burger King, kvegbønder, biologer, Greenpeace, statsledere osv. Håpet er at elevene vil erfare at hvis en skal komme frem til bærekraftige og rettfærdige løsninger er det viktig å lytte til alle involverte parter.

The screenshot shows the UDIR interface. On the left, a search result for the learning objective 'utforske og presentere ei global utfordring ved bærekraftig utvikling og kva for konsekvensar ho kan ha, og utvikle forslag til korleis ein kan vere med på å motvirke utfordringa og korleis samarbeid mellom land kan bidra' is shown. On the right, a sidebar titled 'Stotte til læreplanen' (Support to the curriculum) displays the curriculum structure. It includes sections for 'Samanhengar' (Contexts) with checkboxes for 'Kjerneelement', 'Tverrfaglege tema', 'Grunnleggjande ferdigheiter', and 'Progresjon'. The 'Forklaring' (Explanation) section is checked for 'Forklaring av verb'. At the bottom, a 'Vis ressursar' (Show resources) button is visible. The main content area shows a flowchart: 'Tverrfaglege tema' (Interdisciplinary themes) includes 'Bærekraftig utvikling' and 'Folkehelse og livsmeistring'. 'Grunnleggjande ferdigheiter' (Basic competencies) includes 'Å kunne lese' and 'Å kunne rekne'. 'Progresjon' (Progression) shows a path from 'SAF01 4. trinn' to 'Dette kompetansemålet' to 'SAF01 10. trinn'.

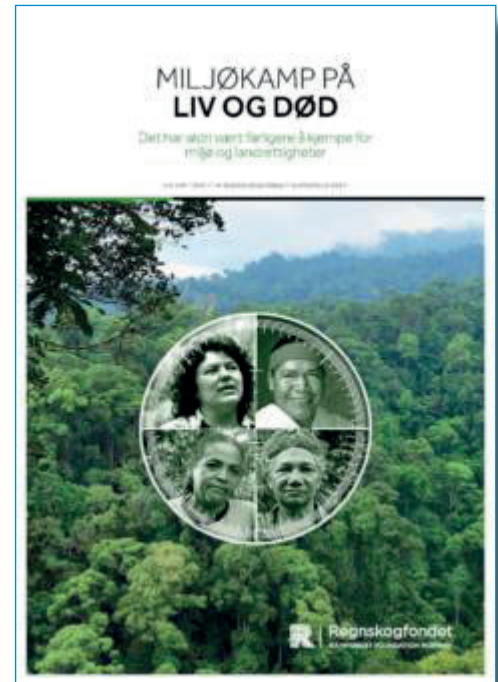
Faksimile: udir.no

Foto: Gettyimages

Berit bestemmer seg derfor for å ha eksplisitt leseundervisning i disse lesemåtene der hun modellerer for elevene. Hun viser hvordan hun tenker når hun finner ståsted og perspektiv til forfatteren, og hvordan hun tenker når hun leser for å finne informasjon som er relevant for formålet. Berit tenker at elevene nok også vil trenge opplæring i og kunnskap om hva forskjellen på et argument, en mening og en påstand er, og hvordan en kan vurdere hva som er et godt argument.

Elevene har nå **et formål** med lesingen, men mest sannsynlig vil mange elever streve med å finne hensiktsmessige lesemåter. Berit søker igjen hjelp i LK20. Står det noe der om **hvordan** elevene skal lese? Hun leser beskrivelsen av «Lesing i samfunnsfag» og legger særlig merke til følgende: Å lese i samfunnsfag innebærer å reflektere over hvordan ståsted og perspektiv påvirker ulike kilder, kjenne igjen argumentasjon og å skille mellom meninger, fakta og påstander.

Faksimile: regnskap.no